

Putnošana Daugavas posmā lejpus Rīgas HES (1991–2015)

RUSLANS MATROZIS (*Teksts un foto*),
veicot putnu uzskaiti Daugavā. 02.10.2005.

Daugavas upes baseins ir nozīmīgs putnu migrācijas ceļš, svarīga daudzu putnu sugu ligzdošanas, atpūtas un ziemošanas vieta. Turpinot publikāciju sēriju par labākajām Rīgas putnošanas vietām, autors gribētu pievērst putnotāju uzmanību Daugavas posmam lejpus Rīgas HES, kas ir zināma, bet joprojām maz novērtēta putnošanas vieta. Autorprāt, tā ir labākā putnu vērošanas vieta Daugavas posmā Rīgā, ar vislielāko sugu daudzveidību un skaitu. Šis pārskats ir pirmais komplekss apkopojums par ūdeņu putnu sugu sastopamību, fenoloģiju un skaitliskajām pārmaiņām šajā upes posmā.

Daugavas posma pārmaiņas
Vēsturiski Daugavas upe no Doles salas līdz ietekai jūrā bija bagāta ar dabiskām salām. Sākot ar 19. gs. otro pusi, daudzas salas tika apbūvētas, apvienotas savā starpā un savienotas ar krastiem, pielāgojot tās saimnieciskajām vajadzībām. Gar lielākās Daugavas salas – Doles sa-

las – austrumu krastu¹ bija izvietotas četras nelielas salas – Mārtiņsala, Andreja (Nolpes) sala, Zirņu sala un Šķērssala. Turklāt šajā upes posmā bija vērojams dabisks ūdens līmeņa kritums, dolomīta pamatne, stāvie krasti, sēkļi un vairākas krāces. Šie dabiskie upes apstākļi visai negatīvi ietekmēja saimnieciskās darbības iespējas un intensitāti. Tvaikonīšu satiksme ar Rīgu bija iespējama tikai līdz Doles krācēm, bet sausās vasarās šajā posmā bija atzīmēti īpaši nelabvēlīgi apstākļi kuģošanai un koku pludināšanai, tāpēc jau ilgāku laiku norisinājās diskusijas par nepieciešamību šajā Daugavas posmā uzbūvēt spēkstaciju (Efferts 1942).

Ļoti ievērojamas hidroloģiskā režīma un biotopu pārmaiņas notika periodā no 1966. līdz 1974. gadam, kad tika uzbūvēta Rīgas HES (izveidojot garu dambi un Rīgas ūdenskrātuvi). Būvēšanas laikā tika pilnībā applūdināta Mārtiņsala un Andreja sala, kā arī Doles salas

¹ Šim Daugavas atzaram tika doti nosaukumi "Galvenā Daugava" vai "Ceļa Daugava".

un Zirņu salas dienvidu daļa. Pēc hidroelektrostacijas uzbūvēšanas posms lejpus līdz Doles salas beigām palicis visai sekls, netika applūdināti Šķērssēklis un Kaulmačsēklis (sēkļu grupa). Uzbūvējot Rīgas HES, tika aizšķērsoots dabiskais zivju migrācijas ceļš, kopš tā laika migrējošās zivis veido koncentrācijas lejpus aizsprosta. Daugavas posmā lejpus Rīgas HES ūdens līmenis tiek mākslīgi regulēts: vasaras mēnešos (jūlijā un augustā) Rīgas HES pazemina ūdens līmeni, bet ziemas mēnešos regulāri palaiž ūdeņus, tādējādi salaužot ledu līdz pat Doles salas beigām. Antropogēnā slodze šajā upes posmā, īpaši uz sēkļiem, ir visai minimāla (reta laivu satiksme, maz atpūtnieku, ūdensputnu medības ir aizliegtas), kas nodrošina samērā labvēlīgus apstākļus ūdensputniem visos gadalaikos.

Materiāli par putnu novērojumiem

Neskatoties uz vietas tuvumu Rīgai, ir samērā maz ornitoloģisku novērojumu par attiecīgā Daugavas posma putniem. Piemēram, 1932. gadā (jūnijā un jūlijā) Latvijas Izglītības ministrijas Skolu muzeja rīkotās "Daugavas ekspedīcijas" piezīmēs par putniem (Grigulis 1932; Grosse 1932) un sekojošajās publikācijās (Siliņš 1933, 1934) nav nekādu konkrētu novērojumu par putniem šajā posmā. A. Grosse tikai atzīmējis, ka augšpus Doles salas ūdeņu putni jau retāk sastopami (vairāk domāts Daugavas posms mūsdienu Rīgas teritorijā). Domājams, ka nēģu sezonas laikā (sākot ar augustu) šajos posmos varēja lielā skaitā pulcēties ūdensputni un kaijas, bet nekādas konkrētas ziņas nav saglabājušās nedz publikācijās, nedz arī preses materiālos.

Padomju periodā, no 20. gs. 50. gadiem līdz 1979. gadam militārajiem un civilajiem

lidojumiem aktīvi tika izmantots Rumbulas lidlauks. Pēc Doles salas vietējo iedzīvotāju sniegtajām ziņām, lidmašīnu pacelšanās bieži izbiedēja putnus. Domājams, ka īpaši problēma aktualizējusies pēc sadzīves atkritumu izgāztuves ierīkošanas netālu no Rumbulas dzelzceļa stacijas 1973. gadā. Izgāztuve Daugavas tuvumā šo Daugavas posmu padarīja vēl pie-

vilcīgāku putniem, īpaši kaijām. Ornitologs J. Baumanis, kas apsekojis izgāztuvi no 1976. līdz 1980. gadam, atzīmējis sudrabkaiju koncentrācijas līdz 2700 putniem (Бауманис 1981). Pilnīgi iespējams, ka kaiju lidošana "šurpu-turpu" no izgāztuves un uz to bija viens no lidlauka slēgšanas iemesliem 1979. gadā.

Neskatoties uz putnu koncentrāciju, 20. gs. 70.–80. gados ornitoloģiskās uzskaites šajā Daugavas posmā tika veiktas neregulāri. No 1984. gada janvāra Latvijā atsāktas Starptautiskās ziemojošo ūdensputnu uzskaites, un kopš tā laikā ir saglabājušies uzskaites dati par ziemojošajiem putniem. Informācijas par citiem putnu novērojumiem šajos gados autora rīcībā nav.

Šķerssēklis un Kaulmačsēklis ir laba ūdensputnu atpūtas un barošanās vieta. 09.05.2015.

1. tabula. Ar ūdeņiem saistītu putnu sastopamības fenoloģija un maksimālais skaits (vienlaikus).

Suga / Mēnesis	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jūn	Jūl	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Melnkakla gārgale <i>Gavia arctica</i>		1			1		1			3	1	
Mazais dūkuris <i>Tachybaptus ruficollis</i>				1							1	1
Cekuldūkuris <i>Podiceps cristatus</i>					2	6	4	32	9	20	8	1
Jūras krauklis <i>Phalacrocorax carbo</i>			1000	600	30	53	52	429	400	60	17	4
Lielais baltais gārnis <i>Egretta alba</i>							4	24	20	26		
Zivju gārnis <i>Ardea cinerea</i>	8	7	17	10	8	4	25	50	21	11	3	3
Paugurknābja gulbis <i>Cygnus olor</i>	83	82	58	62	30	110	20	15	9	44	35	134
Ziemeļu gulbis <i>Cygnus cygnus</i>	26	11	9	8				1		7	15	19
Mazais gulbis <i>Cygnus bewicki</i>										22		6
Meža zoss <i>Anser anser</i>									1			
Baltvaigu zoss <i>Branta leucopsis</i>		1										
Baltvēderis <i>Anas penelope</i>		1		8	1		8	58	130	150	5	1
Pelēkā pile <i>Anas strepera</i>				1		1						
Meža pile <i>Anas platyrhynchos</i>	400	371	250	300	50	118	350	1000	1000	700	1000	700
Garkaklis <i>Anas acuta</i>							2		5		1	
Priekške <i>Anas querquedula</i>							2	10	3			
Platknābis <i>Anas clypeata</i>				30				16				
Krikliņš <i>Anas crecca</i>		1					3	75	7			1
Brūnkaklis <i>Aythya ferina</i>	1			15					3			
Cekulpile <i>Aythya fuligula</i>	2	10		1			7	4	15	28	7	2
Ķerra <i>Aythya marila</i>										14	1	1
Lielgalvis <i>Netta rufina</i>		1										
Kākaulis <i>Clangula clangula</i>										1	4	1
Gaigala <i>Bucephala clangula</i>	72	270	163	160	2		4	21	5	220	200	110
Mazā gaura <i>Mergus albellus</i>	4	2	2							3	2	4
Garknābja gaura <i>Mergus serrator</i>		1							3			
Lielā gaura <i>Mergus merganser</i>	1750	3200	550	385	35	22	61	58	100	300	734	1800
Ūdensvistiņa <i>Gallinula chloropus</i>	1											
Laucis <i>Fulica atra</i>	2	2			1			1	50	39		
Jūras ērglis <i>Haliaeetus albicilla</i>	2	4	3	1				1		2	1	3
Zivjērglis <i>Pandion haliaetos</i>								1				
Jūras žagata <i>Haematopus ostralegus</i>			3	9	4	5	12	2				
Dzeltenais tārtiņš <i>Pluvialis apricaria</i>							1					
Upes tārtiņš <i>Charadrius dubius</i>					2	2	3	3	1			
Smilšu tārtiņš <i>Charadrius hiaticula</i>							1	5	4			
Ķivite <i>Vanellus vanellus</i>			15	34			23	8	1	1		1
Gugatnis <i>Philomachus pugnax</i>							5	26	9	1		
Lielais šnibītis <i>Calidris canutus</i>							2					
Parastais šnibītis <i>Calidris alpina</i>							2	3	1	2		
Trulītis <i>Calidris minuta</i>							12	1	1			
Teminka šnibītis <i>Calidris temminckii</i>								2				
Akmeņtārtiņš <i>Arenaria interpres</i>								4				
Vistilbe <i>Limnocyptes minimus</i>										1		
Mērkaziņa <i>Gallinago gallinago</i>							1	3	1	1		
Plavas tilbīte <i>Tringa totanus</i>				1				8				
Tumšā tilbīte <i>Tringa erythropus</i>								2	1			
Meža tilbīte <i>Tringa ochropus</i>							1					
Purva tilbīte <i>Tringa glareola</i>							20	50				
Lielā tilbīte <i>Tringa nebularia</i>							1	19	2			
Kuitala <i>Numenius arquata</i>								1				
Sarkanā puskuitala <i>Limosa lapponica</i>									1			
Upes tilbīte <i>Actitis hypoleucos</i>					7	1	15	25	4			
Kaspijas kaija <i>Larus cachinans</i>	1	2	1					1				
Mazais ķīris <i>Larus minutus</i>						1		1				
Lielais ķīris <i>Larus ridibundus</i>	1		7	500	10	600	300	250	50	9	1	1
Kajaks <i>Larus canus</i>	5		2	1		1	1	2	2		1	
Reņģu kaija <i>Larus fuscus</i>	1	1		1	1	1		2	5			
Sudrabkaija <i>Larus argentatus</i>	11 000	5000	4000	1000	550	1000	1000	2500	4000	2000	3000	3000
Melnspārnu kaija <i>Larus marinus</i>	400	250	70	10	1	1	10	30	100	60	201	105
Lielā polārkaija <i>Larus hyperboreus</i>		1	2									
Lielais zīriņš <i>Sterna caspia</i>							1					
Upes zīriņš <i>Sterna hirundo</i>				1	4	15	27	20				
Jūras zīriņš <i>Sterna paradisaea</i>								1				
Mazais zīriņš <i>Sterna albifrons</i>						1						
Zivju dzenītis <i>Alcedo atthis</i>	1	1		2	1			2	1	4		1
Sugu skaits	19	22	17	24	19	18	34	43	34	27	21	22

regulāri sastopams

neregulāri

gadījuma novērojumi

Spēcīgās Daugavas straumes laikā pavasaros jūras kraukļi pulcējas Šķērssēkļa kokos. 12.04.2005.

Materiāls un metodika

Šajā rakstā apkopotās informācijas pamatu veido autora putnu novērojumi pēdējos 24 gados (348 uzskaites, periodā no 05.10.1991. līdz 03.10.2015.).

Uzskaites veiktas ar dažādu intensitāti (no 3 līdz 29 ekskursijām gadā), izmantojot dažādu optiku (no binokļiem ar 8x līdz teleskopiem ar 60x palielinājumu), tikai dienas gaišajā laikā. Tika veiktas pastaigu uzskaites gan no Dārziņu puses, gan no Doles salas puses. Ekskursiju pamata mērķi bija putnu vērošana, ūdensputnu uzskaites un paugurknābja gulbju *Cygnus olor* monitorings (uzskaites, gredzenošana un gredzenu kontrolēšana). Ar nedaudziem izņēmumiem pierakstos atzīmēti visi novērotie ar ūdeņiem saistītie putni un norādīts to skaits, dzimums, vecums un cita informācija. Dažus putnu novērojumus autors jau publicējis (Matrozis 1997, 2006, 2008; Stipniece, Matrozis 2001). No dienasgrāmatām visi novērojumi pārrakstīti datu bāzē *MS Access* programmā. Kopskaitā novērotas 65 ar ūdeņiem saistītas putnu sugas (1. tabula). Papildus iekļautas arī citu novērotāju sniegtās ziņas, kas iegūtas gan no pašiem novērotājiem, gan no Agra Celmiņa izveidotā "Putni.lv" krājuma, gan no

vietnes "Dabasdati.lv". Kopskaitā datu bāzē ir reģistrēti 2356 novērojumi.

Uzskaišu laikā Daugavas rajons no Rīgas HES aizsprosta līdz Doles salas ziemeļu galam (ar kopējo garumu 5,2 km) tika sadalīts četros starpposmos: 1. posms – no Rīgas HES līdz Zirņu salas ziemeļu galam, 2. posms – Dārziņu attekas ietekas rajons Daugavā, 3. posms – Šķērssēklis un apkārtnē, 4. posms – no Šķērssēkļa līdz Doles salas ziemeļu galam. Šis dalījums palīdzēja precīzāk noteikt dažu putnu sugu izvietojuma prioritātes Daugavā.

Putnu faunas apraksts

Regulāri sastopamo putnu sugu fenoloģija un skaitliskās pārmaiņas.

Jūras krauklis *Phalacrocorax carbo* – pirmoreiz suga novērota 23.–26.07.1992. (1–4 putni uz akmeņiem pie Šķērssēkļa). Vēlākajos gados migrācijas laikā novēroti nelieli bariņi (nepārsniedzot 14 īpatņus), bet ar 2003. gada pavasari baru lielums pieaudzis. Tas ir saistīts ar kopējo šīs sugas populācijas pieauguma tempu Baltijas jūras austrumu reģionā. Pavasaros pirmie migranti atzīmēti, sākot ar marta otro dekādi: 11.03.2007. (15 īpatņus; silta ziema), 12.03.2012. (1), 25.03.2009.

(2), 25.03.2010. (2), 25.03.2011. (1), 30.03.1997. (14), 01.04.1994. (10), 05.04.1996. (1; auksta ziema), 07.04.2013. (70; auksta ziema).

Lielākā koncentrācija novērota no marta beigām līdz aprīļa vidum: 24.03.2008. (124), 29.03.2011. (1000), 10.04.2013. (300), 12.04.2003. (150), 12.04.2005. (600), 15.04.2012. (200). Maijā jūras kraukļi šajā posmā paliek nelielā skaitā (līdz 30 īpatņiem), bet pēdējos gados neligzdotāju koncentrēšanās atzīmēta arī jūnijā: 19.06.2014. (5) un 24.06.2015. (53). 2009. gadā novērota nesekmīga ligzdošana uz Šķērssēkļa kokiem (Matrozis 2009), bet nākamajos gados kolonija nebija apdzīvota (kaut gan ligzdu atliekas saglabājās līdz pat 2015. gadam). Rudens migrācija sākas jūlija beigās: 23.07.1992. (4), 26.07.2009. (11), 27.07.2014. (52), 31.07.2012. (2), bet lielāki bari atzīmēti no augusta vidus līdz septembra sākumam: 18.08.2015. (429), 24.08.2013. (125), 25.08.2007. (200), 28.08.2009. (90), 06.09.2014. (400). Kopš 2000. gada atsevišķi putni novēroti ziemas sākumā (decembrī): 10.12.2000. (1), 08.12.2007. (2), 08.12.2008. (4), 17.12.2009. (1), 18.12.2012. (1), 21.12.2013. (1). Novērojumi janvārī un februārī ir zināmi tikai no blakus teritorijām (Dārziņu attekas un Sausās Daugavas).

Daugava pie Dārziņu attekas ir regulāra paugurknābja gulbju ziemošanas vieta. Periodā no 1994. līdz 2015. gadam kopskaitā apgredzenoti 95 gulbji (no tiem 11 arī ar kakla gredzeniem), kontrolēti 851 gredzeni (no 219 gulbjiem). 31.03.2004.

Zivju gārnis *Ardea cinerea* – ziemas periodā pirmais novērojums reģistrēts tikai 27.12.1999., kad viens putns novērots lidojumā virs Daugavas.² Kopš tā laika ziemošana novērota regulāri (apvienojot vairākas tuvu esošās uzturēšanās vietas: Dārziņu atteku, Sauso Daugavu un Daugavu lejpus Rīgas HES). Šo Daugavas posmu zivju gārņi izmanto kā barošanās vietu, bet to skaits vienlaikus nepārsniedz astoņus īpatņus (reizēm novēroti tikai pārlidojot no Dārziņu attekas uz Sauso Daugavu). Ņemot vērā regulāru ziemošanu, nav iespējams precīzi noteikt pavasara un rudens fenoloģiju. Ligzdošanas laikā (aprīlī–jūnijā) šajā Daugavas posmā novēroti atsevišķi īpatņi vai nelielas grupas (līdz 8). Lielākā skaitā, kopā ar jaunajiem putniem, parādās jūlijā un augustā: 08.07.2000. (25 īp.), 19.07.2008.

2 Vēsturiski zivju gārņi Latvijā nav ziemojuši, pirmais novērojums reģistrēts 1989./90.g. ziemā, bet kopš 1999./2000. g. ziemas novērots ziemotāju skaita pieaugums (avots – www.putni.lv). Pēc autora novērojumiem, ziemas periodos no 1991./92. līdz 1998./99. zivju gārņi nav novēroti nedz Daugavā lejpus Rīgas HES, nedz arī Dārziņu attekā un Sausajā Daugavā.

(18), 23.07.2004. (16), 23.08.2006. (42), 27.08.1995. (15), 29.08.2015. (14), 31.08.2010. (15).

Lielais baltais gārnis *Egretta alba* – pirmoreiz viens putns novērots 13.09.2002., bet nākamais novērojums veikts tikai 07.09.2008. Nākamajos gados (2009.–2015., periodā no 26.07. līdz 06.10.) atsevišķi putni neregulāri novēroti uz Daugavas salīnām (1–6 putni), bet pēdējos divos gados no augusta beigām līdz oktobra sākumam novērota lielāka koncentrācija, piemēram, 06.09.2014. (20), 03.10.2015. (26).

Paugurknābja gulbis *Cygnus olor* – sastopams visu gadu, lielākā skaitā ziemas mēnešos. Ziemotāju skaits ir visai mainīgs (2. tabula). Pavasaros (aprīlī un maijā) gulbji novēroti neregulāri, jo bieži ūdens līmenis Daugavā ir augsts un ar spēcīgu straumi, kas traucē gulbjiem baroties un atpūsties uz sēkļiem. Savukārt jūnijā, kad ūdens līmenis pamatā ir zems, šajā Daugavas posmā pulcējas neligzdotāji, kuri aktīvi barojas pirms pārlidojuma

uz spalvu maiņas vietām (spalvu maiņa notiek, sākot ar jūnija 2. dekādi līdz augustam/septembrim): 01.06.2008. (31), 08.06.2003. (35), 19.06.2014. (32), 22.06.1993. (110), 24.06.2015. (62). Pēdējie neligzdojošie īpatņi novēroti jūlija beigās: 23.07.1993. (20), 23.07.2004. (2), 26.07.1992. (2), 26.07.1999. (2), 27.07.2014. (1). Pirmie spalvas nomainījušie gulbji novēroti, sākot ar augustu: 09.08.2008. (2), 15.08.2002. (3), 16.08.1997. (1). Šajā Daugavas posmā gulbji neligzdo, jo nav piemērotu vietu ligzdu būvēšanai, bet dažos gados (1992, 1993, 2002, 2003, 2006–2010, 2015) 1–2 perējumi no Dārziņu attekas un Sausās Daugavas atpeld uz šo posmu, kur uzturas līdz rudenim/ziemai. Rudens migrācijas laikā lielākā skaitā novēroti oktobrī: 01.10.2005. (10 ad³), 03.10.2015. (18 ad, 3 juv⁴), 08.10.1995. (37 ad, 7 juv), 18.10.1992. (40 ad).

3 ad – adult, pieaudzis putns pastāvīgā, gadu no gada vienādā spalvu tērpā.

4 juv – juvenils, jaunais putns savā pirmajā īsto spalvu tērpā.

Ziemeļu gulbis *Cygnus cygnus* – Dārziņu atteka, Daugavas posms leļpus Rīgas HES un Sausā Daugava ir regulāra šīs sugas ziemošanas vieta vismaz kopš 20. gs. 80. gadu otrās puses⁵. Ziemas periodā gulbji pārvietojas starp šīm trim vietām, atkarībā no ledus stāvokļa (atpūtas un barošanās apstākļiem) un antropogēnā traucējuma. Daugavu gulbji izmanto kā barošanās vietu, to skaits pa gadiem ir stipri mainīgs (2. tabula). Lielāki bari Daugavā novēroti ziemas pirmajā pusē: 06.12.2012. (19), 11.01.2015. (23), 08.01.1993. (26). Pavasaros lielākā daļa pamet ziemošanas vietas jau martā, bet gados, kad ir aukstas ziemas un vēli pavasari, pēdējie putni novēroti vēl aprīlī: 05.04.1996. (8), 12.04.2005. (3). Pavasaros un rudenos šajā Daugavas posmā gulbji neveido ievērojamu koncentrāciju. Viens pieaugušais īpatnis novērots 24.08.2013, bet rudens migrācijas laikā pirmie migranti novēroti oktobrī (visi pieaugušie putni): 07.10.2007. (1), 18.10.1992. (7), 26.10.1997. (3), 26.10.2014. (6), ar perējumiem atlido tikai novembrī: 05.11.1995. (2 *ad* ar 2 *juv*), 18.11.2013. (7 *ad*, 6 *juv*), 25.11.2001. (2 *ad* ar 3 *juv*).

5 Starptautisko ziemojošo ūdensputnu uzskaišu laikā, no 1987. līdz 1989. g., no 2 līdz 5 ziemeļu gulbjiem uzskaitīti Dārziņu attekā (Stipniece 1990).

Meža pīle *Anas platyrhynchos* – pīle, kas sastopama visu gadu. Neregulāri novēroti no 1 līdz 3 perējumiem. Lielākā skaitā šajā Daugavas posmā meža pīles novērotas vasaras mēnešos. Jūlijā uz spalvu maiņu pulcējas tēviņi un neligzdojošās (un neveiksmīgi ligzdojušās) mātītes: 25.07.1992. (300), 23.07.1993. (350), 23.07.2004. (203). Novērots, ka augusta vidū Daugavā meža pīļu koncentrācija ir vislielākā: 14.08.1993. (600), 15.08.2002. (755), 16.08.1997. (450), 22.08.2004. (675), 27.08.1994. (500), 27.08.1995. (1000), 07.09.1996. (1800). Ziemotāju skaits ir mainīgs (2. tabula), bet Daugavas malā pie Dārziņu attekas ūdeņu ietekas parasti uzturas ap 200–400 īpatņu. Spriežot pēc novērojumiem, ziemas mēnešos pīles no šīs vietas pārlido gan uz Dārziņu atteku, gan uz Daugavas posmu pie Ķengaraga, gan uz Sauso Daugavu.

Baltvēderis *Anas penelope* – regulāri sastopams migrācijas laikā. Pavasaros un vasaras pirmajā pusē ir zināmi tikai četri novērojumi: 11.04.1992. (2), 12.04.2003. (8), 28.05.2007. (1), 08.07.2000. (8). Rudens migrācijā pirmie bariņi parādās augusta otrajā pusē: 18.08.2010. (10), 18.08.2015. (13), 22.08.2004.

(37), 27.08.1994. (40), bet lielāki bari novēroti septembrī un oktobrī: 07.09.2008. (70), 09.09.1995. (130), 27.09.1992. (70), 03.10.1992. (150), 03.10.2015. (63), 08.10.1995. (60). Ir zināmi trīs novērojumi ziemas mēnešos: 11.02.2007. (1), 15.12.2010. (tēviņš), 20.12.2014. (1).

Lielā gaura *Mergus merganser* – Daugavas posms leļpus Rīgas HES tai ir nozīmīgākā iekšzemes ziemošanas vieta Latvijā. Ziemas mēnešos ziemojošo lielo gauru skaits ir visai mainīgs (2. tabula), sasniedzot 1500–3200 īpatņu vienus, bet pēdējās piecās ziemās (2010./11.–2014./15.) ziemotāju skaits visā posmā nepārsniedza 826 īpatņus. Pavasaros (martā un aprīlī) gauras novērotas vēl lielā skaitā, bet uz spalvu maiņas laiku tēviņi aizlido prom. Pēdējie bariņi atzīmēti maijā: 28.05.2007. (19), 09.05.2015. (26), 16.05.2009. (82). Ligzdošana ir zināma vismaz kopš 1992. gada, katru gadu novēroti no 1 līdz 3 perējumiem (lielākajās mazuļu grupās līdz 23–28 mazuļiem). Ņemot vērā apstākli, ka šajā posmā ligzdo vairāki pāri un uzturas šeit vismaz līdz rudenim, ir grūtības konstatēt rudens migrācijas sākuma periodu. Lielākā skaitā rudens mēnešos gauras atzīmētas, sākot ar septembra sākumu un oktobrī:

2. tabula. Regulāri ziemojošo putnu sugu maksimālais skaits (vienlaikus, vienā dienā), kas uzskaitīts ziemas mēnešos.

Putnu suga / Ziemas periods	1992./93.	1993./94.	1994./95.	1995./96.	1996./97.	1997./98.	1998./99.	1999./00.	2000./01.	2001./02.	2002./03.	2003./04.	2004./05.	2005./06.	2006./07.	2007./08.	2008./09.	2009./10.	2010./11.	2011./12.	2012./13.	2013./14.	2014./15.
Paugurknābja gulbis <i>Cygnus olor</i>	26	4		134	16	25	15	20	9	20	82	50	41	21	27	13	10	19	17	1	9	3	3
Ziemeļu gulbis <i>Cygnus cygnus</i>	26			9		10			2	2				11	4	5	8	11	5	5	19	14	23
Meža pīle <i>Anas platyrhynchos</i>	300	400	X	400	180	250	130	130	177	121	700	222	130	90	150	200	200	261	200	220	300	350	377
Lielā gaura <i>Mergus merganser</i>	350	2000	700	3200	200	300	300	720	1280	1750	800	700	355	1500	150	1000	500	1000	600	610	500	700	826
Gaigala <i>Bucephala clangula</i>	30	100	30	270	15	15	10	110	81	16	25	14	25	37	60	60	41	75	23	33	30	70	74
Melnspārnu kaija <i>Larus marinus</i>	100	200	300	X*	X	X	250	210	100	400	90	90	91	74	105	110	80	80	50	X	30	X	X
Jūras ērglis** <i>Haliaeetus albicilla</i>	1 (1/0)	2 (1/?)	1 (1/0)	1 (0/1)	X	3 (2/?)	2 (2/0)	2 (1/?)	1 (1/0)	1 (0/1)	4 (2/3)	2 (1/1)	3 (1/3)	3 (1/?)	2 (1/1)	2 (2/0)	1 (1/0)		2 (1/?)	1 (1/1)	2 (1/2)	1 (1/0)	4 (1/3)

* X – attiecīgajā ziemā nav veiktas pilnās uzskaites, lai raksturotu ziemojošo putnu skaitu.

** Jūras ērglim norādīts maksimāls putnu skaits, kuri novēroti vienlaicīgi, bet iekāvās dots novērtējums par kopējo skaitu, balstoties uz dalījumu pēc vecuma (*ad/imm*).

Rīgas HES darbības rezultātā Daugava leļpus spēkstacijas nekad pilnībā neaizsalst, un spēcīgā salā ziemojošie ūdensputni uzturas neaizsalstošajās lāmās. 13.03.2005.

07.09.2011. (100), 16.09.2003. (40), 25.09.1993. (100), 08.10.1995. (80), 15.10.2000. (173), 20.10.1994. (200).

Gaigala *Bucephala clangula* – Daugavas posms leļpus Rīgas HES ir regulāra gaigalu ziemošanas vieta (2. tabula). Vislielākajā skaitā gaigalas atzīmētas periodos, kad Daugava pārklāta ar ledu un visi ūdensputni pulcējas neaizsalstošajās vietās. Pavasaros pēdējie novērojumi veikti aprīlī un maijā: 10.04.1994. (10), 12.04.2003. (15), 12.04.2005. (14), 15.04.2012. (3), 09.05.2015. (2) un 10.05.2014. (2). Šajā Daugavas posmā gaigalas neligzdo, bet ligzdošanas periodā (jūnijā un jūlijā) novērojumi ir tikai no 25.–26.07.1992., kad Daugavā novēroti 3–4 putni. Tuvākā zināmā neligzdojošo gaigalu spalvu maiņas vieta ir Dārziņu attekā. Rudens migrācijas laikā gaigalas no spalvu maiņas vietām atlido augustā, kad novēroti pirmie putnu bariņi: 11.08.1992. (8), 14.08.1993. (1), 15.08.2002. (2), 22.08.2004. (5), 23.08.2006. (21), 27.08.1994. (5), 29.08.2015. (3). Lielākā skaitā rudens periodā novērotas oktobra pēdējā dekādē: 23.10.1992. (50), 26.10.2014. (210) un 27.10.2007. (130).

Jūras ērglis *Halieetos albicilla* – pirmais zināmais novērojums veikts 22.01.1986., kad vienu putnu novērojis J. Baumanis (Strazds, Celmiņš 1987). Autoram uzsākot regulārus putnu novērojumus šajā upes posmā, ir konstatēts, ka jūras ērgļi šeit ziemo regulāri, nelielā skaitā – vienlaikus novēroti 1–4 putni, bet, iespējams, ka daļa no putniem klejo pa apkārtni un ziemojošo īpatņu skaits ir lielāks. 2. tabulā norādīts gan vienlaikus novēroto ērgļu skaits ziemas mēnešos, gan arī veikta analīze pa vecuma grupām, izdalot pieaugušos un jaunus putnus (ar “brūnu” asti, līdz 4.–5. dzīves gadam), kas kaut vienu reizi apmeklējuši šo Daugavas posmu un novēroti vienlaikus. Ziemas periodā vairākkārt novēroti ērgļi, kuri medīja pīles un kaijas. Trīs gadījumos atzīmēts, ka ērgļi barojās ar sudrabkaijām (pārsvarā ar jaunajiem putniem), un vienā gadījumā putns ēdis zivi (vārns lielumā). Sakarā ar šīs populācijas skaita pieaugumu, kopš 2006. gada atsevišķi putni novēroti arī pēcligzdošanas sezonā: 23.08.2006. (4.–5. dzīves gada putns), 09.08.2008. (ad), 18.08.2010. (ad), 29.08.2015. (ad), septembrī novērojumi nav zināmi, bet, sākot ar oktobra sākumu, novēroti jau biežāk (pa 1–2 putniem).

Sudrabkaija *Larus argentatus* – masveidīgākā kaiju suga šajā Daugavas posmā, nereti vienlaikus var novērot 1000–4000 putnu. Vislielākā koncentrācija novērota 20. gs. 90. gadu sākumā⁶, piemēram, 08.01.1993. (ap 11 000) un 14.01.1994. (ap 6500). Pateicoties izcilai barošanās vietai – netālu esošajam Rumbulas (jeb Getliņu) atkritumu poligonam, šo Daugavas posmu kaijas lielākoties izmanto tikai kā atpūtas vietu, bieži vien pēc izgāztuves apmeklējuma kaijas mazgājas Daugavā. Vislielākajā skaitā sastopamas no augusta līdz aprīlim, bet ligzdošanas sezonā šeit uzturas neligzdojošie putni (pārsvarā līdz četrus gadu vecumam), kuriem jūlijā pievienojas arī ligzdotāji ar jaunajiem putniem. Agros rītos un vēlos vakaros katru dienu virs Daugavas kaijas pārlido no un uz nakšņošanas vietām Rīgas teritorijā. Vismaz 2005. un 2007. gadā pa vienai ligzdai atrastas uz Rīgas HES bijušā dzelzceļa sliežu ceļa (norobežota teritorija). Interesanti atzīmēt, ka 2003.–2006. gadā samērā bieži novērotas kaijas ar polietilēna maisiņiem uz kājām, kuri traucēja

⁶ Pēc ļoti bargās 1986./87. g. ziemas sekoja četras siltas ziemas (1987./88., 1988./89., 1989./90., 1990./91.). Šie apstākļi ļoti pozitīvi ietekmēja daudzu ūdensputnu skaitu, tieši šajos gados Rīgā novērota lielāka ūdeņu putnu koncentrācija.

putniem normāli lidot. Tieši šīs netipiski (vāji) lidojošās kaijas bieži vien medija jūras ērgļi.

Melnspārnu kaija *Larus marinus* – Daugavas posms leļpus Rīgas HES ir lielākā šīs sugas koncentrēšanās vieta iekšzemes ūdenstilpēs Latvijā⁷. Atkarībā no ziemas apstākļiem ziemotāju skaits ir mainīgs (2. tabula). Šajā Daugavas posmā kaijas pulcējas galvenokārt uzreiz leļpus Rīgas HES, kur ir lielāks dziļums un veidojas zivju koncentrācijas. Ziemas laikā gandrīz visi novērotie ir pieau-

7 Vēsturiski, pirms tika uzbūvēta Rīgas HES, melnspārnu kaijas nelielā skaitā (līdz 40 īpatņiem vienlaikus) regulāri ziemoja Daugavā pie Ķeguma HES (novērojumi 1960/61. un 1961./62. g. ziemas sezonās: Виксне 1963). Domājams, ka melnspārnu kaiju skaits ir atkarīgs no lielo gauru skaita, jo tās nodrošina ar barību kaijas. Vidēji Daugavā leļpus Rīgas HES uzskaitīta proporcija 1:8.

gušie putni, novēroti tikai vientuļi (1–5) jaunie putni (no 1. līdz 4. dzīves gadam). Pārsvārā kaijas aizlido no šīs vietas jau martā, bet gados ar aukstu pavasari pēdējie putni novēroti vēl aprīlī: 10.04.1994. (2 *ad*), 12.04.2003. (10 *ad*). Ligzdošanas laikā novērota vienu reizi – 08.06.2003. (1 *ad*). Pēcligzdošanas periodā pirmie putni novēroti jūlijā: 01.07.1993. (1), 08.07.2000. (10), 26.07.2009. (1 *imm*⁸), bet lielākā skaitā novēroti, sākot ar augusta vidu: 10.08.2000. (8 *ad*, 2 *imm*), 14.08.1993. (14), 16.08.1997. (25), 27.08.1994. (30 *ad*). Rudens mēnešos lielāki bari novēroti novembrī: 12.11.1994. (100), 16.11.2003.

8 *imm* – *immature*, putns pēc pirmās spalvu maiņas līdz pieaugušā putna (*ad*) spalvu tērpā iegūšanai. Dažām sugām šī fāze var ilgt pat četrus gadus. To laikā nomainās vairāki tēpi, kas arvien vairāk līdzinās *ad* apspalvojumam.

Daugava leļpus Rīgas HES ir lieliska vieta sudrabkaiju un citu “lielo kaiju” novērošanai. 19.02.2005.

Daugavas krasta nogāze Doles salā netālu no “Gundegām”, 05.05.2008. veikta kolonijas garuma mērīšana, izmantojot GPS iekārtu. Garums (no pirmās līdz pēdējai alai) bija 300 metru (+/-10 metri).

(60 ad), 25.11.2001. (150 ad), 27.11.2004. (80 ad, 3 imm).

Kajaks *Larus canus* – domājams, ka šai sugai novērota konkurence ar sudrabkaiju. Interesanti atzīmēt, ka ziemas mēnešos kajaki regulāri sastopami Daugavas posmā pie Ķengaraga (Matrozis 2014), bet posmā lejpus Rīgas HES līdz Doles salas beigām ir zināmi tikai divi novērojumi: 07.01.1994. (5) un 12.01.2008. (4). Pārējos gadalaikos kajaks arī sastopams neregulāri, ir reģistrēti tikai nedaudzi novērojumi (1–2 īpatņi).

Lielais ķīris *Larus ridibundus* – regulāri sastopama suga. Ziemas mēnešos šo Daugavas posmu, kā arī netālu esošo Rumbulas izgāztuvi, apmeklē tikai vientuļi īpatņi. Daugavā ir zināmi šādi novērojumi: 07.01.1993. (1), 21.12.1996. (ad),

26.01.2000. (juv) un 14.12.2014. (juv). Pavasara migrācijas gaita Rīgā ir ļoti izteikta, jo ķīri atlido masveidā, lielākajā skaitā šajā posmā novēroti aprīļa pirmajā pusē: 05.04.1996. (160), 07.04.2013. (400), 12.04.2003. (500). Ligzdošanas laikā (maiņā–jūnijā) skaits ir visai mainīgs. Šajā upes posmā ķīri neligzdo⁹, bet pēdējos gados lielāki bari novēroti tieši jūnijā: 13.06.2012. (200), 24.06.2015. (200), 29.06.2013. (600). Domājams, ka šeit pulcējas gan ligzdotāji no tuvākajām kolonijām, gan neligzdotāji. Līdz augusta beigām lielākā daļa no ķīriem aizlido, un pēc tā laika novēroti tikai nelieli ķīru bariņi.

⁹ Tuvākās zināmās ligzdošanas vietas ir netālu esošajā Dārziņu attekā, kur vismaz no 1992. līdz 1994.g. ligzdoja līdz dažiem simtiem pāru, bet vēlākajos gados ligzdošanas vietas ir Daugavas salīņa pie Saulkalnes un Ķīpsalas jumti.

Upes zīriņš *Sterna hirundo* – sastopams no aprīļa līdz augustam. Pirmie novērojumi šajā Daugavas posmā atzīmēti aprīļa beigās un maija sākumā: 27.04.2010. (1), 05.05.2002. (3), 06.05.1994. (4). Ligzdošanas laikā (maiņa beigās–jūnijā) novēroti pārsvarā vientuļi putni, lielākais vienlaikus novēroto zīriņu skaits nepārsniedza 15 īpatņus. Pēc ligzdošanas sezonā zīriņi no kolonijām aizlido uz jūras piekrasti, kur pulcējas lielākā skaitā pirms aizlidošanas. Ticams, ka šajā laikā Daugavas posmā novēroti Daugavas baseinā ligzdojušie zīriņi kopā ar jaunajiem putniem. Lielākās koncentrācijas novērotas, sākot ar jūlija sākumu: 08.07.2000. (10), 08.07.2003. (15), 23.07.2004. (27), bet pēdējie zīriņi atzīmēti augustā: 10.08.2000. (2), 14.08.1993. (15), 18.08.2015. (2 ad).

Jūras žagata *Haematopus ostralegus* – Daugavas posmu lejpus Rīgas HES šķērso simtiem jūras žagatu ceļā uz un no savām ligzdošanas vietām. Jūras žagatas pavasara migrācijas laikā izmanto jūras ceļu, ielidojot Daugavā no grīvas puses un tālāk virzoties augšup uz ligzdošanas vietām. Pirmie pavasara novērojumi fiksēti, sākot no marta beigām līdz aprīļa vidum: 30.03.1997. (3), 01.04.1992. (2), 05.04.1996. (4), 08.04.1994. (3), 09.04.1993. (3), 09.04.2006. (1), 11.04.2012. (1), 12.04.2003. (2), 12.04.2005. (2). Spriežot pēc novērojumiem ligzdošanas sezonā, domājams, ka dažos gados atsevišķi jūras žagatu pāri ligzdoja uz Šķērsšķā. Pēc ligzdošanas sezonā pirmie rudens migranti novēroti jūlijā: 01.07.1993. (10), 07.07.1992. (6), 08.07.2000. (12), 08.07.2003. (7), bet augustā (no 26 ekskursijām) ir zināms tikai viens novērojums –

16.08.1997. (2, lidojumā uz grīvas pusi), kas pierāda, ka lielākā daļa no jūras žagatām Daugavas upes baseinu atstāj jau jūlijā, bet vēlāk atsevišķi putni sastopami visai reti.

Upes tilbīte *Actitis hypoleucos* – visai parasts migrants šajā Daugavas posmā. Pavasara migrācijas laikā putni lido plašā frontē, bet Daugava ir viens no svarīgākajiem migrācijas ceļiem. Pirmie pavasara migranti novēroti maija pirmajā dekādē: 05.05.2002. (7), 05.05.2008. (1), 09.05.2015. (2). Pavasaros lielākā skaitā nepulcējas. Ticams, ka daži pāri ligzdo šajā upes posmā (piemēram, 29.06.2013. viens putns novērots uz Šķērsšķā ar uztraukuma uzvedību). Pēc ligzdošanas sezonā pirmie putni novēroti jūlijā: 01.07.1993. (10), 19.07.2008. (1), 19.07.2010. (1), 23.07.1992. (7), 23.07.2004. (1), 26.07.2009. (1). Lielākā koncentrācija novērota jūlijā beigās un augustā: 26.07.1992. (15), 04.08.2015. (11), 14.08.1993. (25), 15.08.2002. (25), 18.08.2010. (12), 27.08.1994. (10). Pēdējie novērojumi atzīmēti septembra pirmajā pusē: 03.09.1993. (1), 07.09.1996. (1), 09.09.1995. (4), 10.09.2003. (1), 13.09.1992. (1).

Krastu čurkste *Riparia riparia* – Daugavas malas nogāzē, netālu no “Gundegām”, atrodas viena no lielākajām (un vēsturiski ilgstoši pastāvošajām) šīs sugas kolonijām Latvijā! Pirmoreiz kolonija atrasta 1991. gada rudenī (visticamāk, tā eksistēja jau vairākus gadus). 23.07.1992. kolonijas aliņu skaits novērtēts uz 800, bet, veicot speciālu uzskaiti, 09.09.1995. kopskaitā saskaitīts ap 2200 aliņu (ligzdotāju skaits novērtēts uz 1500 pāriem), bet kolonijas garums – ap 200 metru (no pirmās alas līdz pēdējai). 21.07.1996. ligzdotāju skaits novērtēts uz apmēram 600 pāriem, bet 08.07.2000. pie kolonijas lidoja līdz 1500 putnu. 15.08.2002. uzskaitītas apmēram 2000 aliņas, bet 13.05.2005. novērots ap 500 putnu pāru. Savukārt 05.08.2007. atzīmēts, ka ir vismaz 300 apdzīvotu ligzdu (augstākās aliņas atrodas līdz 3,5–4 m aug-

stumā virs Daugavas līmeņa). Ap 300 medījošu čurkstu virs Daugavas salīnām novērots 24.06.2015. Pārsvarā krastu čurkstes no šīs kolonijas barojas Daugavā pie Doles salas, bet desmiti (reizēm simti) īpatņi novēroti arī Dārziņu attekā un Daugavas posmā pie Ķengaraga. Pavasaros pirmie putni pie kolonijas novēroti maija sākumā: 05.05.2001. (ap 200), 05.05.2002. (ap 20), bet pēdējie putni atzīmēti augustā: 14.08.1993. (daudz, vēl pielido pie aliņām), 16.08.1997., 27.08.1994.

Jūras putnu novērojumi

Melnkakla gārgale *Gavia arctica* – no konkrētā Daugavas posma ir zināmi pieci novērojumi. Divos gadījumos – 23.07.1993. (*ad*, riesta tērpā) un 09.05.2015. (*imm*) – vienu putni novēroti barojoties Daugavas 3. posmā. Vēl trijos gadījumos novēroti pārlidojoši putni (visi uz ziemeļiem): 21.02.2010. (1), 23.10.2012. (3), 18.11.2013. (1). Domājams, ka pavasara (maijs–jūnijs) un rudens migrācijas laikā (oktobris–novembris) melnkakla gārgales sastopamas regulāri un nelielais novērojumu skaits ir izskaidrojams ar grūtībām šo sugu pamanīt (lido klusi un ātri, samērā augstu debesīs). Ir ievērots, ka melnkakla gārgalēm patīk apstāties pēc izmēra lielās iekšzemes ūdens-tilpēs. Piemēram, vairāki peldošo putnu novērojumi zināmi no Rīgas ūdenskrātuves: 17.06.1987. (1 *ad*, 2 *imm*), 28.06.2003. (2 *imm*), 21.–22.06.2015. (*ad*).

Ķerra *Aythya marila* – šajā Daugavas posmā ir zināmi šādi novērojumi (rudens migrācijas laikā un ziemas sākumā): 03.10.1992. (pāris), 12.11.1994. (mātīte), 26.10.2014. (14), 20.12.2014. (mātīte). Vairāki novērojumi ir zināmi gan no Sausās Daugavas, gan no Rīgas ūdenskrātuves un Dārziņu attekas.

Tumšā pīle *Melanitta fusca* – ir konstatēti divi ziemošanas gadījumi: 25.12.2005. līdz 15.01.2006. (1–4) un 22.12.2012. līdz 16.02.2013. (1–3), kā arī viens novērojums migrācijas laikā: 26.10.2014. (1).

Ja ūdens līmenis Daugavā ir zems, ūdensputniem patīk atpūsties uz akmeņiem pie Rīgas HES. 29.10.2005.

Iespējams, ka tumšā pīle ir regulārs migrants rudenī un ziemas mēnešos, jo atsevišķi putni vairākkārt novēroti arī Sausajā Daugavā, Dārziņu attekā un Rīgas ūdenskrātuvē.

Kākaulis *Clangula hyemalis* – ir zināmi šādi novērojumi rudens migrācijas periodā: 27.10.1992. (1), 21.11.1999. (tēviņš un 2 mātītes), 16.12.2014. (1 jaunais tēviņš). Domājams, ka kākauļi izmanto Daugavu kā migrācijas ceļu, vietām apstājoties, lai barotos vai atpūstos. Ir zināms arī novērojums Rīgas ūdenskrātuvē (netālu no Rīgas HES aizsprosta), kad 27.11.1994. pie paša HES dambja novēroti četri aktīvi nirstoši kākauļi.

Garknābja gaura *Mergus serrator* – vēl 20. gs. laikā ligzdoja Latvijas iekšzemes ūdeņos, bet pēdējās desmitgadēs novērota gandrīz tikai jūras piekrastē. Šajā Daugavas posmā tā novērota divas reizes: 05.09.1992. (1 tēviņš un 2 mātītes) un 04.02.2001. (mātīte). Ir zināmi arī novērojumi Rīgas ūdenskrātuvē: 28.04.1993. novērots viens tēviņš, bet 19.04.2000. novērots netipiski liels bars ar 80 putniem.

Jūras zīriņš *Sterna paradisaea* – viens pieaugušais putns novērots uz Rīgas HES tilta margas 04.08.1992., kopā ar upes zīriņiem.

Lielais zīriņš *Sterna caspia* – viens putns novērots 26.07.1999. tupot uz akmens pie Šķērssēkļa.

Ieteikumi putnu vērotājiem

Migrāciju laikā šis Daugavas posms ir “pieturvieta” daudzām putnu sugām. Samērā liels putnu skaits un sugu daudzveidība un neliels traucējuma faktors ir labi priekšnosacījumi veiksmīgai putnošanai Rīgas pilsētas nomalē. Iespēja vairākās vietās piebraukt ar auto, izstaigāt kājām visu posmu no Rīgas HES līdz Doles salas galam vai izbraukt ar velosipēdu padara šo vietu par ļoti labu putnošanas ekskursiju galamērķi. Pastaigu maršrutu varētu sākt arī no Dārziņu ciemata, kur kursē sabiedriskais transports (vilcieni un autobusi). Iesācējiem ir iespēja iemācīties atpazīt parastākas putnu sugas, piemēram, “lielo kaiju” grupu. Izmantojot teleskopu, tieši Šķers-

sēklis un Kaulmačsēklis ir labākās putnu “meklēšanas vietas” no abiem Daugavas krastiem, tur pulcējas pīles un bridējputni. Dārziņu atteka un šis Daugavas posms ir izcila vieta putnošanai ziemas mēnešos, ar iespēju ieraudzīt teju visas ar ūdeņiem saistītās sugas, kas ir sastopamas šajā gadalaikā. Īpaši interesanti novērot melnspārnu kaiju un lielo gauru “attiecības”, ka arī vērot jūras ērgļu medības, kad tūkstošiem kaiju un pīļu paceļas gaisā un lido dažādos virzienos. Interesenti varētu arī iesaistīties zinātniskās informācijas iegūšanā, piemēram, lasīt kaiju krāsainos gredzenus vai paugurknābja gulbju gredzenus. Arī putnu fotogrāfiem šeit ir visas iespējas papildināt savu arhīvu ar daudzu sugu “dzīvajām bildēm”. Iesakam katram putnotājam atklāt sev šo lielisko vietu, papildinot mūsu zināšanas par šeit sastopamo putnu sugu daudzveidību, skaitliskajiem un fenoloģiskajiem datiem! Par saviem novērojumiem lūgums ziņot portālā Dabasdati.lv – vai nu pārlūka versijā www.dabasdati.lv, vai arī ar lietotnes palīdzību “notikuma vietā” ar *Android* vai *iOS* viedierīcēm.

Pateicības

Pateicos manai sievai Egijai Skujiņai par daudzajām kopīgajām ekskursijām (67 ekskursijas), kā arī maniem draugiem, ar kuriem man bija iespēja putnot, veikt uzskaites un gredzenot putnus šajā Daugavas posmā, īpaši Mārtiņam Kalniņam (74), Floriānam Savičam (28), Dmitrijam Boiko (24), Aleksejam Kuročkinam (16), Oļegam Miziņenko (15), Vladimiram Smislovam (11) un Dmitrijam Teļnovam (7).

Paldies Agrim Celmiņam par iespēju izmantot informāciju no “putni.lv” krājuma par attiecīgā Daugavas posma putnu novērojumiem, kā arī visiem putnu vērotājiem, kuru datus izmantoju pārskata veidošanā: D. Boiko, A. Celmiņam, K. Dukulei, G. Grandānam, I. Grīnertei, M. Kalniņam, A. Kleperam, A. Kuročkinam, S. Laimem, K. Milleram, U. Piterānam, A. Platajam, V. Rozem, K. Vilkam, L. Vanagai, J. Vīgulim, V. Vintulim, A. Zacmanim, u.c.

Autora adrese:
matruslv@inbox.lv

Literatūra

- Grigulis K. 1932. Kādi putni novēroti un ievākti, braucot pa Daugavu no Krāslavas līdz Rīgai. Grām.: Raksti par Daugavu. Rīga: 45.
- Grosse A. 1932. Īss apskats par putniem Daugavas krastos. Grām.: Raksti par Daugavu. Rīga: 42–44.
- Efferts Fr. 1942. Daugavas ūdensceļš. *Satiksme un tehnika* 6: 1–4.
- Matrozis R. 1997. Ziemujošās ķīvītes novērojums Rīgas nomalē. *Putni dabā* 7.2: 32.
- Matrozis R. 2006. Dārziņi un Doles sala. *Putni dabā* 16.4: 16–20.
- Matrozis R. 2008. Jūras kraukļa jaunā ligzdošanas vieta – Daugavas salā lejpus Rīgas HES. *Putni dabā* 2008/4: 26.
- Matrozis R. 2014. Putnošana Daugavas posmā Ķengaragā. *Putni dabā* 2014/4: 6–15.

- Siliņš J. 1933. Putni. Grām.: Daugava. Rīga, Valters un Rapa: 58–63.
- Siliņš J. 1934. Pa Daugavas viļņiem. *Latvijas tūrists* 1: 2–4.
- Stīpniece A. 1990. Ziemujošo ūdensputnu uzskaišu rezultāti Latvijā (1987–1989). *Putni dabā* 3: 27–37.
- Stīpniece A., Matrozis R. 2001. The Mute Swan (Cygnus olor) wintering in Latvia. *Acta Biologica Universitatis Daugavpiliensis* 1 (1): 45–50.
- Strazds M., Celmiņš A. (sast.) 1987. Jaunumi. *Putni dabā* 1: 94–96.
- Бауманис Я.А. 1981. Встречаемость птиц на некоторых городских свалках Латвии. Grām.: Mugurkaulnieku ekoloģijas un uzvedības pētījumi Baltijā. Rīga, LVU: 48–58.
- Виксне Я. 1963. Зимовка водоплавающих птиц на некоторых водоемах Латвии. *Орнитология* 6: 345–354.

Summary

Birding on the Daugava River downstream from the Riga HES (1991–2015) /Ruslans Matrozis/

One of the best birdwatching places on the border of Riga City is a 5.2 km long section of the Daugava River downstream from the Riga hydro-electrical station. During the last 24 years (1991–2015) the author has carried out 348 waterbird counts. The Daugava River is a very important migration route for several bird species, such as the Great Cormorant (up to 1000 birds during spring migration and up to 400 in autumn migration), Oystercatcher (up to 12) and others. During the winter season this not completely frozen section of the Daugava River is the biggest inland wintering place for the Goosander (up to 3200) and Great Black-backed Gull (up to 400) in Latvia. This section of river is also a regular wintering place for the Mute Swan (up to 134), Whooper Swan (up to 26), Mallard (up to 700) and Goldeneye (up to 270). Throughout the year there is a large concentration (one of the biggest in the entire Baltic region) of Herring Gull (1000–4000, but sometimes up to 11 000). This is a very convenient birdwatching place for all, who like waterbirds and waders.